

თემა IV

ზედსართავი სახელი. ვითარებითი და მიმართებითი ზედსართავები; ხარისხთა წარმოება; ხარისხის ე. წ. გაქვავებული ფორმები; ხარისხის ფორმათა ზმნური წარმომავლობა.

➤ ზედსართავი სახელი, როგორც ცნობილია, საგანს ახასიათებს რაიმე ნიშნის მიხედვით (ფერი, გემო, გარეგობა, ზომა...). სვანურშიც, ისევე, როგორც ქართულში, ზედსართავი შინაარსობრივად ორი ჯგუფისაა: ვითარებითი, პირველადი ზედსართავი სახელები და მიმართებითი, სუბსტანტივებისგან წარმოქმნილი. პირველადი ზედსართავები აწარმოებენ ხარისხის ფორმებს (იხ. **დანართი 1**), რაც იმას ნიშნავს, რომ მათ შეუძლიათ აჩვენონ საგნის ნიშან-თვისება მეტი ან ნაკლები ოდენობით. მიმართებითი ზედსართავი სახელები კი ქმნიან შინაარსობრივ ჯგუფებს (სადაურობის, ქონა-ყოლის, უქონლობა-უყოლობის, პროესიის და სხვ. (იხ. **თემა 2**).

ხარისხი ქართულში სამია: დადებითი (თეთრი), აღმატებითი (/უფრობითი ან შედარებითი - უთეთრესი), ოდნაობითი (მოთეთრო). მეგრულს, ქართულისა და სვანურისგან განსხვავებით, მოეპოვება თანაბრობითი ხარისხი (მა-შხვ-ა „ისე მსხვილი, როგორც...“, გოლაში მაშხვა „მთის სიმსხო“, შდრ. სვან. ფხულემ ნწანგრი „თითის სიგრძე“), ხოლო სვანურს - შედარებითი: ხო-წრან-ა „უფრო წითელი“.

➤ **ატრიბუტული** პირდაპირი რიგის ზედსართავებიდან უბრუნველია

ბოლოთანხმოვნია, -ი, -უ და -ა ბოლოხმოვნია სახელები, ხოლო -ე ბოლო- და შიგნიხმოვნია უმეს ა დაბოლოებით წარმოადგენენ (**მეშხა მწრა** „შავ კაცს“), მაგრამ ბრუნვის ნიშანს არ დაირთავენ:

სახ. დამბაჟ ქორ „დაბალი სახლი“	მახე დომდულ „ახალი მთვარე“
მიც. დამბაჟ ქორ-ს	მახა დომდულ-ს
მოთხ. დამბაჟ ქორ-დ	მახა დომდულ-დ
ვით. დამბაჟ ქორ-დ	მახა დომდულ-დ
ნათ. დამბაჟ ქორ-წმ	მახა დომდულ-წმ
მოქმ. დამბაჟ ქორ-შუ	მახა დომდულ-შუ

➤ **მართული** მსაზღვრელი, პირდაპირი რიგისა, თუ ინვერსიული, უცვლელად დგას ნათესაობით ბრუნვაში, ოღონდ -შ ელემენტი დაცულია ბალსქვემოურში და ინვერსიულ რიგში, სხვაგა მოკვეცილია

სახ. ბაჩაწუ ქორ „ქვის სახლი“	ქორ ბაჩაწმ „სახლი ქვისა“
მიც. ბაჩაწუ ქორ-ს	ქორ-ს ბაჩაწმ ... და სხვ.
მოთხ. ბაჩაწუ ქორ-დ	
ვით. ბაჩაწუ ქორ-დ	

ნათ. ბაჩაშვილი ქორ-შ

მოქმ. ბაჩაშვილი ქორ-შ

დავალე: სასაუბრო 4 (გვ. 101-103);

შეადგინეთ წინადადებები თქვენთვის ნაცნობი ლექსის არგუმენტში; გამოიყენეთ ატრიბუტული და მართული მსაზღვრელ-საზღვრული.

ლიტერატურა:

ზ. ჭუმბურიძე, ლ. ნიჟარაძე, რ. ქურდაძე, სვანური ენა, თბ., 2007, გვ. 100-110;

ვ. თოფურია, სვანური ენის სახელმძღვანელო, თ. 2008, გვ.30-34;

გ. მაჭავარიანი, შედარებითი ხარისხის ფორმათა გენეზისისათვის ქართველურ ენებში, თსუ შრომები, ტ. 71, თბილისი, 1958

ქ. მარგიანი, ზედსართავ სახელთა ხარისხები, ზემოსვანურ დიალექტთა მორფოსინტაქსური ანალიზის ზოგი ასპექტი, თბ. 2009, გვ. 40-58 (დანართი 1).